

Adam Mickiewicz

DZIADY

Kolorowa
Klasyka

Adam Mickiewicz
DZIADY

Adam Mickiewicz

Dziady

Redakcja:
Agnieszka Antosiewicz

Korekta:
Agnieszka Antosiewicz
Maria Zagnińska

Ilustracje:
(str. 1–125)
Czesław Wiktor Borys Jankowski
z nakładu księgarni H. Altenberga we Lwowie (1896 r.)
(str. 125–304)
Shutterstock.com: str. 137: KostanPROFF; Marzolino: str. 153: ilustracja
z L'illustration, Journal Universel, Paris (1860); str. 249: Magasin Pittoresque, Paris
(1844); Hein Nouwens: str. 207, 219: „La petite sœur par Hector Malot” (1882);
Morphart Creation: str. 175; str. 187: Magasin Pittoresque (1861), str. 199: Gobelin,
Magasin Pittoresque (1845); str. 267: Magasin Pittoresque (1836); str. 275: Magasin
Pittoresque (1836); str. 283: Travel Journal (1872).

Oprawa graficzna:
Aleksandra Michalska-Szwagierczak

ISBN 978-83-7517-829-6

© Copyright for this Edition by Wydawnictwo GREG® Sp. z o.o.
2025

Wydawnictwo GREG®
ul. Klasztorna 2B
31-979 Kraków
tel. 12 680 15 50
www.greg.pl

Księgarnia internetowa: www.greg.pl

Znak firmowy GREG® zastrzeżony w Urzędzie Patentowym RP.
Wszystkie prawa zastrzeżone.
Żadna część niniejszej publikacji nie może być reprodukowana
lub przedrukowana bez pisemnej zgody Wydawnictwa GREG®.

Okładka:
Aleksandra Zimoch
shutterstock.com: Francesco Scatena, Lou Oates.

Skład i łamanie:
Pracownia Register

DZIADY
CZĘŚĆ II

*Patrzcie, ach, patrzcie do góry,
Cóż tam pod sklepieniem świeci?
Oto złocistymi pióry
Trzepioce się dwoje dzieci.*

Oto złocistymi pióry
Trzepioce się dwoje dzieci.
Jak listek z listkiem w powiewie,
Kręcą się pod cerkwi wierzchołkiem;
Jak gołąbek z gołąbkim na drzewie,
Tak aniołek igra z aniołkiem.

Guślarz i Starzec

Jak listek z listkiem w powiewie,
Kręcą się pod cerkwi wierzchołkiem;
Jak gołąbek z gołąbkim na drzewie,
[60] Tak aniołek igra z aniołkiem.

Aniołek

(do jednej z wieśniaczek)

Do mamy lecim, do mamy.
Cóż to, mammo, nie znasz Józia?
Ja to Józio, ja ten samy,
A to siostra moja Rózia.
My teraz w raj u latamy,
Tam nam lepiej niż u mamy.
Patrz, jakie główki w promieniu,
Ubiór z jutrzeńki światełka,
A na oboim ramieniu
[70] Jak u motylków skrzydełka.
W raj u wszystkiego dostatek,
Co dzień to inna zabawka:
Gdzie stąpim, wypływa trawka,
Gdzie dotknem, rozkwita kwiatek.

Lecz choć wszystkiego dostatek,
Dręczy nas nuda i trwoga.
Ach, mammo, dla twoich dziątek
Zamknięta do nieba droga!

Chór

Lecz choć wszystkiego dostatek,
[80] Dręczy ich nuda i trwoga.
Ach, mammo, dla twoich dziątek
Zamknięta do nieba droga!

Guślarz

Czego potrzebujesz, duszeczko,
Żeby się dostać do nieba?
Czy prosisz o chwałę Boga?
Czyli o przysmaczek słodki?

ŚWIĘTEJ · PAMIĘCI⁵⁹

JANOWI · SOBOLEWSKIEMU⁶⁰
CYPRIANOWI · DASZKIEWICZOWI⁶¹
FELIKSOWI · KÓŁAKOWSKIEMU⁶²

SPÓŁUCZNIOM · SPÓŁWIĘZNIOM ·
SPÓŁWYGNAŃCOM
ZA MIŁOŚĆ · KU OJCZYŹNIE ·
PRZEŚLADOWANYM
Z TĘSKNOTY · KU OJCZYŹNIE · ZMARŁYM
W ARCHANGIELU ·
NA MOSKWIE · W PETERSBURGU

NARODOWEJ · SPRAWY
MĘCZENNİKOM

poświęca
AUTOR

⁵⁹ „Świętej pamięci” – wszyscy trzej adresaci dedykacji w roku 1832 już nie żyli. Dedykowanie utworu osobom nieżyjącym jest konsekwencją tytułu dramatu – dziady to przecież uroczystość poświęcona zmarłym.

⁶⁰ *Jan Sobolewski* – nauczyciel w Krożach na Żmudzi, w roku 1824 został wcielony do carskiego korpusu inżynierów, zmarł w Archangielsku w 1829 roku.

⁶¹ *Cyprian Daszkiewicz* – urodzony na Podlasiu prawnik i historyk, studiował na Uniwersytecie Wileńskim, należał do Filaretów, zestany po procesie, od 1826 roku przebywał w Moskwie, gdzie poznał Mickiewicza. Zmarł w 1829 r. w Moskwie.

⁶² *Feliks Kółakowski* – pochodził z Mozyrza, studiował na Uniwersytecie Wileńskim, gdzie należał do Filomatów, a potem także do Filaretów. W czasie zestania prowadził studia orientalistyczne (z wykształcenia był filologiem), zmarł w 1831 roku w Petersburgu.

LITWA PROLOG

*W Wilnie przy ulicy Ostrobramskiej, w klasztorze ks.ks. Bazylianów,
przerobionym na więzienie stanu. – Cela Więźnia*

*A strzeżcie się ludzi, albowiem was będą
wydawać do siedzącej rady i w bożnicach
swoich was biczować będą.*

Mat. R. X w. 17

*I do Starostów i do Królów będziecie
wodzeni na świadectwo im i poganom.*

w. 18

*I będziecie w nienawiści u wszystkich dla
imienia mego. Ale kto wytrwa aż do końca,
ten będzie zbawion.*

w. 22

(Więzień wsparty na oknie; śpi.)

Anioł Stróż

Niedobre, nieczułe dziecię!
Ziemskie matki twej zasługi,
Prośby jej na tamtym świecie
Strzegły długo wiek twój młody
Od pokusy i przygody:
Jako róża, anioł sadów,
We dnie kwitnie, w noc jej wonie
Bronią senne dziecka skronie
Od zarazy i owadów.

[10] Nieraz ja na prośbę matki
I za pozwoleniem Bożem
Zstępowałem do twej chatki,
Cichy, w cichej nocy cieniu:
Zstępowałem na promieniu
I stawałem nad twym łóżem.

Gdy cię noc ukołysała,
Ja nad marzeniem namiętym
Stałem jako lilija biała,

Tak z nimi być żądamy!
Wygnani od mędrków i króli,
Prostaczek nas przytuli,
Nad nim dzień, noc śpiewamy.

Chór archaniołów

Podnieś tę głowę, a wstanie z prochu, niebios dosięże,
I dobrowolnie padnie, i uczci krzyża podnoże;
Wedle niej cały świat u stóp krzyża niechaj poleşe
I niech Cię wsławi, żeś sprawiedliwy i litościwy Pan nasz, o Boże!

Obadwa chóry

[250] Pokój, pokój prostocie,
Pokornej, cichej cnocie!
Sługo, sługo pokorny, cichy,
Wniosłeś pokój w dom pychy,
Pokój grzesznemu sierocie.

Scena IV

*Dom wiejski pode Lwowem – pokój sypialny. – Ewa, młoda
panienka, wbiega, poprawia kwiaty przed obrazem Najświętszej
Panny, klęka i modli się. – Wchodzi Marcelina.*

Marcelina

Modlisz się jeszcze dotąd! – czas spać, północ biła.

Ewa¹⁰⁴

Jużem się za ojczyznę moję pomodliła,
Jak nauczono, i za ojca, i za mamę;
Zmówmy jeszcze i za nich pacierze też same.
Choć oni tak daleko, ale to są dziatki
Jednej ojczyzny naszej, Polski, jednej matki.
Litwin, co dziś tu przybył, uciekł od Moskali;
Strach słyszeć, co tam oni z nimi wyrabiali.
Zły car kazał ich wszystkich do ciemnicy wsadzić

[10] I jak Herod chce całe pokolenie zgładzić.

¹⁰⁴ w scenariuszu *Ewa, Marcelina* – poeta nadał tym postaciom imiona i rys pobożności dwóch panien polskich poznanych w Rzymie w 1829 r.: Henrietty Ewy Ankwiczówny i jej towarzyszkii, Marceliny Łempickiej. Dla Henrietty żywił on głębsze uczucia; poświęcił im wiersze *Do H****, *Do mego Cziczczona*, *Do M. Ł.* Rodzina Ankwiczków pochodziła z ówczesnej Galicji (z Machowej koto Tarnowa), dlatego też scena IV rozgrywa się pod Lwowem.

*Poznałam – kwiatki moje – sama polewałam,
W moim ogródku wczora nazbierałam,
I wwieńczyłam Matki Boskiej skronie,
Tam nad łóżkiem na obrazku.*

TEN USTĘP
PRZYJACIOŁOM
MOSKALOM

poświęca

Autor

DO PRZYJACIOŁ MOSKALI

Wy – czy mnie wspominiacie! ja, ilekroć marzę
O mych przyjaciół śmierciach, wygnaniach, więzieniach,
I o was myślę: wasze cudzoziemskie twarze
Mają obywatelstwa prawo w mych marzeniach.

Gdzież wy teraz? Szlachetna szyja Rylejewa²²⁰,
Którąm jak bratnią ścisnął, carskimi wyroki
Wisi do hańbiącego przywiązana drzewa;
Kłątwa ludom, co swoje mordują proroki.

Ta ręka, którą do mnie Bestużew²²¹ wyciągnął,
[10] Wieszczy i żołnierz, ta ręka od pióra i broni
Oderwana, i car ją do taczki zaprzęgnał;
Dziś w minach ryje, skuta obok polskiej dłoni.

Innych może dotknęła sroższa niebios kara;
Może kto z was urzędem, orderem zhańbiony,
Duszę wolną na wieki sprzedał w łaskę cara

I dziś na progach jego wybija pokłony.
Może płatnym językiem tryumf jego sławi
I cieszy się ze swoich przyjaciół męczeństwa,
Może w ojczyźnie mojej moją krewią się krwawi
[20] I przed carem, jak z zasług, chlubi się z przeklestwa.

Jeśli do was, z daleka, od wolnych narodów,
Aż na północ zalecą te pieśni żałosne
I odezwą się z góry nad krainą lodów,
Niech wam zwiastują wolność, jak żurawie wiosnę.

Poznacie mię po głosie; pókim był w okuciach,
Pełzając milczkiem jak wąż, łudziłem despotę,

²²⁰ Rylejew – Konrad (1795–1826), wybitny literat i członek związku dekabrystów. Szczerzy przyjaciel Polaków; pisał *Dumy*, naśladując po trosze *Śpiewy historyczne* Niemcewicza. Mickiewicz poznał go w Petersburgu w 1825 r. Po nieudanym powstaniu grudniowym Rylejew zawisł na szubienicy 25 VII 1826 r.

²²¹ Bestużew – Aleksander (1797–1837), „wieszcz i żołnierz”, poeta i powieściopisarz rosyjski, oficer gwardii, uczestnik powstania dekabrystów; skazany na twierdzę, potem do kopalń syberyjskich, wreszcie wystany jako prosty żołnierz na Kaukaz. Zginął w potyczce z góralami.

Lecz wam odkryłem tajnie zamknięte w uczuciach
I dla was miałem zawsze gołębia prostotę.

[30] Teraz na świat wylewam ten kielich trucizny,
Żrąca jest i paląca mojej gorycz mowy,
Gorycz wyszana ze krwi i z łez mej ojczyzny,
Niech zrze i pali, nie was, lecz wasze okowy.

Kto z was podniesie skargę, dla mnie jego skarga
Będzie jak psa szczekanie, który tak się wdroy
Do cierpliwie i długo noszonej obroży,
Że w końcu gotów kęsać – rękę, co ją targa.

OBJAŚNIENIA

Upiór

Tytuł: Upiorem nazywano zmarłego, „który wychodzi z grobu swego dla dręczenia żyjących i krew im wysysa” (Berwiński R. W. *Studia o literaturze ludowej*, tom II, Poznań 1854, s. 24). Wiara w upiory była powszechna wśród prostych ludów słowiańskich jeszcze w czasach pogańskich. Upiorem można było zostać w różny sposób – poprzez śmierć bez chrztu, ukąszenie przez innego upiora lub poprzez śmierć samobójczą.

II część Dziadów

„Widmo milczy”. Po dziewięciu latach, kiedy Mickiewicz pisał w Dreźnie III część *Dziadów*, po raz kolejny wrócił do tego epizodu. W scenie IX (NOC DZIADÓW), Guślarz wspomina uroczystość sprzed lat i milczące widmo, które pojawiło się pod koniec obrzędu.

IV część Dziadów

W pierwotnym tekście następował fragment tekstu, który (ze względów cenzuralnych) został usunięty, Gustaw przyrównywał bowiem w swej wypowiedzi pocałunek miłosny do przyjęcia pierwszej komunii.

DZIADY

Upiór	5
Część II	13
Część IV	41
Widowisko – część I	103
Część III	129
Ustęp	257
Droga do Rosji	259
Przedmieścia stolicy	263
Petersburg	265
Pomnik Piotra Wielkiego	272
Przeгляд wojska	274
Oleszkiewicz	289
Do przyjaciół Moskali	294
[Objaśnienia poety]	297

*Ciemno wszędzie, głucho wszędzie,
Co to będzie, co to będzie?*

Guślarz

Zamknijcie drzwi od kaplicy
I stańcie dokoła truny;
Żadnej lampy, żadnej świecy,
W oknach zawieście całuny.
Niech księżyc jasność błada
Szczelinami tu nie wpada.
Tylko żwawo, tylko śmiało.

Skompletuj całą serię Kolorowa Klasyka:

Quo vadis

Granica

Pan Tadeusz

Przedwiośnie

i inne tytuły.

ISBN 978-83-7517-829-6

9 788375 178296 >

K Kolorowa
Klasyka

ul. Klasztorna 2B, 31-979 Kraków
www.greg.pl